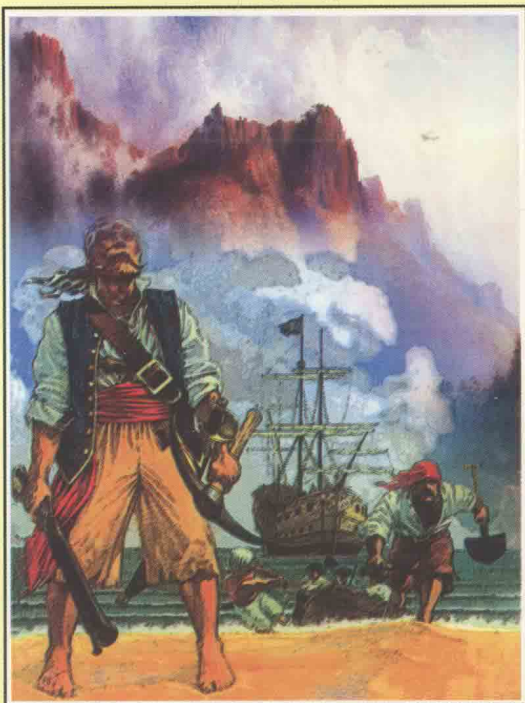


● شەتەلدىڭ ايگىلى ادهبي تۋىندىلارنان تاڭدا ماللار ●

قازىنا الى

ستيوەنسۇن (انگلىيا)



شىنجياڭ اسەمونەر - فوتوسۋرەت باسپاسى

شەتەلدىك ايگىلى ادەبىي تۈنىدىلارنىان
تاڭدامالار

قازىنا ارالى

ستىۋەنسون (انگلىيا)

شىنجياڭ اسەمونەر - فوتوسۋرەت باسپاسى

بۇل كىتاب جۇڭگو جاسوسپىرىمدەر باسپاسىنىڭ 2000 - جىل جەلتوقسان ئېيىنىڭ باسپاسى
ئېيىنىڭ باسپاسىغا سايلاپ ئۆزلىرىنىڭ باسپاسى.

جاۋابى رەداكتور: قاھار ئىسلامجان

مۇقاباسىن جوبالاعان: ازات بولات ۋلى
ەر جان تىلەۋ ۋلى

جاۋابى كوررەكتور: گۈلى
قاھار ئىسلامجان ۋلى
بەكىتكەن:

شەتەلدىڭ ايگىلى ادەبىي ئۆيىدىلارنىڭ ئاڭدا مالملار

قازىنا ارالى

شىنجاڭ اسمونىر - فوتوسۋرەت باسپاسى باستىردى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكانى تاراتتى
شىنجاڭ شىنخۇا باسپا زاۋۇتىدا بەت جاسالدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسپا شەكلى سىرتىكىگىندە باسپاسى
2009 - جىلى تامىز، 1 - باسپاسى 2009 - جىلى تامىز، 1 - باسپاسى
فورماتى: 787×970 1/32 باسپا تاباغى: 7

ISBN978-7-5469-0017-9

باغلىسى: 7. 50 يۈەن

本书根据中国少年儿童出版社 2000 年 12 月第 1 版第 1 次
印刷版本翻译出版。

责任编辑:卡哈尔·伊斯拉木江

责任校对:古丽

美术编辑:阿扎提·巴拉提
叶尔江·铁流

审 定:卡哈尔·伊斯拉木江

世界经典文学作品赏析

金银岛 (哈萨克文)

巴扎尔汗 译

新疆美术摄影出版社出版

新疆新华书店发行

新疆新华印刷厂制版

新疆新博文印刷有限公司印刷

2009 年 8 月第 1 版 2009 年 8 月第 1 次印刷

开本: 787×970 毫米 1/32 印张: 7

ISBN 978-7-5469-0017-9

定价: 7.50 元

رەداكسىيادان

ەرتەدەگى ۇلاعاتتى ادامدار : ادام بالاسى ومىرىندە ءجوز مىڭ شاقىرىمداپ جول ءجۇرىپ ، ون مىڭ دانالاپ كىتاپ وقۇ كەرەك دەگەندى اۋىز جاپپاي دارىپتەپ كەلگەن ەكەن . بۇل نەنى ۇعىندىرادى ؟ بىز شە بۇل ادامداردىڭ ۇزاق سالقار ءومىر ساپارىندا تار جول ، تايىق كەشۋلەر كەشە ءجۇرىپ ، نە ءبىر قىيىندىقتى باستان كەشۋىن ، بىلىمدىك قابىلەتتىن ءوسىرۋ جولىندا كوپتەپ كىتاپ وقۇىن مەڭزەسە كەرەك .

قازىرگى مىناۋ دامىعان قوعامدا ءجوز مىڭ شاقىرىمداپ جول ءجۇرۋ وتە وڭاي شارۋاعا اينالدى . وىتكەنى ، قاتتىق قاي-قاي جاعىنان دا قولايلى بولدى . ەل ءشەن ارالاعاندى بىلاي قويىغاندا ، شەتەلدەرگە شىعۇدا كۈندەلىك قالىپتى ءستىڭ بىرىنە اينالدى .

ال ءبىر ادامنىڭ ومىرىندە ون مىڭداپ كىتاپ وقۇى مۇمكىن بە ؟ مۇمكىن دەگەن كۈننىڭ وزىندە دە بۇل وڭايىعا سوعاتىن شارۋا ەمەس . ءبىز قانشاما كۈش ۇزدىكتىرىپ كوپ كىتاپ وقىساق تا ، كۈن سايىن بىيىكتەپ وتىرعان .

« كىتاپ تاۋىنىڭ » بىر قوينىڭ دا ئومىرى ارالاپ بىتىرە المايمىز ؛ كۈن سايىن تەرەڭدەپ وتىرغان « كىتاپ تەڭدە-زىنىڭ » ارى تەرەڭ شۇڭەتنە دە بىر ئومىر بويلاي المايمىز . ويتكەنى ، ئار كۈنى دەرىلىك قىرۋار كىتاپ باسپادان شىعادى ، سونمەن « كىتاپ تاۋى » بىكتەپ ، « كىتاپ تەڭزى » تەرەڭدەي بەردى . كىتاپ اتاۋلىنىڭ بارسىن وقىغاندى قويىپ ، بارشا كىتاپنىڭ تاقىرىبىن وقىپ بىتىرۋىڭ وزىنە دە بىر ادامنىڭ قۇمىرى جەتپەيدى . ەندەشە ، بالتانىڭ سابىنداي قىسقا ئۇمىردا كورىنىگەن كىتاپنىڭ بارسىن وقى بەرمەي ، سونىڭ شىندەگى تاڭداۋلى ئارى باعالى كىتاپنى قالاي تاڭداپ ، سۈرىپتاپ وقۇ كەرەك دەگەن ماسەلەگە بىزدىڭ بەرەر جاۋابىمىز مىناۋ : بىرىدە-شىدەن ، كىتاپنى قاچەتكە قاراي تاڭداپ وقىرلىق بىلىمگە كەنەلۋ كەرەك . وسى نەگىزدە كىتاپنى سۈرىپتاپ ئارى كوپتەپ وقۇعا قول جەتكىزۋ ئىس . ەكىنشىدەن ، وقىغان سول كىتاپتان ئوزىنىڭ ئومىر امالياتىنا ئىلەسەتن ئارالا بىلۋ ئارى ونى قولدانا بىلۋ كەرەك .

از ۋاقىتتا كوپ كىتاپ وقۇداي وسى ماقساتقا جەتۋ ئۇشش بىز « شەتەلدىڭ اىگىلى ادەبىي تۋىندىلارنىن تاڭدا-ماللاردان » 40 روماندى بىرىكتەپ ئارى ونى ئىشامداپ سىزدەرگە ئۇدارما نەگىزىندە ئۇسىنىپ وتىرمىز . مۇندا ، ئار كىتاپ ئۆتوردىڭ قىسقاشا تارىخىنان ، ئول شىعارماننىڭ

قىسقارتىلغان نۇسقاسىنان ، سونداي - اق ، شىعارماغا (تۈپ نۇسقاغا) تالداۋدان قۇرام تاپقان ، ونىڭ كەيىبىرى كلاسسىك ۇزدىك شىعارما دا ، كەيىبىرى دارا ەرەكشەلىككە يە ايگىلى تۇنىدى . ال كەيىبىرى سول اۆتوردىڭ شىعارمالارى شىندەگى سۈبەلى دە ۋاكىلدىك سىپاتتى تۇنىدى .

ءسىز مەيلى قاي ءبىرىن وقىماڭىز ، دۇنيەگە ايگىلى جازۋىشى ومىرىمەن ، شىعارماسىنىڭ جالپى تاريحي ارتقى كورىنىسىمەن ، سونداي - اق شىعارمانىڭ وزىمەن تانىسامىز ، سول ارقىلى كوز اياڭىزدى كەڭىتىپ ، ادەبي ورەڭىزدى ءوسىرىپ ، بىلىمدىك جاقتان تىڭ بەلەسكە كوتەرىلەسىز دە ، ءبارىن وقىپ بولغان شامادا ءوزىڭىزدى اۋەلگىدەن وزگەشە ءبىر ادامعا اينالغانداي سەزىمگە كەنەلەسىز .

ءبىز وسى جۈيەلى كىتاپتاردى شىعارۋدا ونىڭ اۋەلگى مازمۇن ەرەكشەلىگىنەن اۋا جايىلماۋدى ، ءتۈپ نۇسقاسىنىڭ تولىق مازمۇنىن ساقىتاۋدى ءارى ونىڭ اۋەلگى كوركەمدىك قۇنىن جويىماۋدى نەگىز ەتتىك . وسى جولدا ەلىمىزدەگى ايگىلى مامانداردى ۇسىنىس ەتىپ ، بەينە يىنەمەن قۇدىق قازعانداي كىتاپتى بارىنشا نىشامداپ ، وعان ادەبي مازمۇن جانە كوركەمدىك باعىشتاۋعا بارىنشا كۇش سالىدىق . وسى ءبىر ماشاقاتتى شارۋانى اداقتاۋعا كوپ ۋاقىت ءارى قاجىر - قايرات جۇمىسادىق . وسى ورايدا ءبىز ەسەلى ەڭبەك سىڭىر -

گەن سول مامان - وقىمىستىلارغا شىن جۈرەكتەن العىس
ايتامىز .

ەگەر وسى كىتاپتارىمىز وقىرماندارىمىزغا ازدا بولسا
ءبىلىم ، ءومىر كۈندەرىنە وزىندىك كورىك ، ءمان باعىشتاي
السا ، توبەمىز كوككە جەتتى ، كوزدەگەن كومبەگە بركە-
لمىسىز ىلىندىك دەر ەدىك . مۇنىڭ تورەلىگى ، ارىنە ،
وزدەرىڭىزدە .

اۆتۈر تۋرالى

ستيوۋەنسۇن (1850 - 1894) - اعلشىن جازۇشىسى ،
ادەبىيەت سىنشىسى ، شوتلاندىيالىق . ەدىنبۇرگ ۋنيۋەرسىتە-
تىنىڭ زالىڭ فاكۇلتەتىن بىتىرگەن . 15 جاسىندا « پەتلاند
كوتەرىلىسى » اتتى تارىخىي زەرتتەۋ ەڭبەگىن جازدى . ونىڭ
الەمگە اتىن جايغان شىعارماسى « قازىنا ارالى » . قىزىقتى
عاجايىپ روماندارى مەن « پرىنس وتتو » سەكىلدى تارىخىي
روماندارى بار . ونىڭ « قازىنا ارالى » رومانى كەزىندە
(1939 - ، 1950 - جانە 1965 - جىلى) قازاق تىلىنە اۋدارىلىپ ،
ءۇش رەت باسىلدى .

مازمۇنى

- 1 ۱ بىرىنشى بۆلۈم جاسرىلغان قازىنا كارتاسى
- 1 قارت كاپىتان
- 8 « قارا توبەت » ورتاغا شىقتى
- 21 ماي دوربا
- 32 قازىنا جاسرىلغان ماتەريال
- 38 ۲ كىشى بۆلۈم تەڭىز ساپارى
- 38 جالغىز ايلاق ادام
- 47 سىر شاشىلدى
- 55 تەڭىز ساپارى
- 58 تاۋەككەللىك « جىگىتتەر »
- 66 قارىسى شارا
- 71 ۳-كىشى بۆلۈم وپاسىزدىق
- 71 جاعاغا شىغۇ
- 78 ارالداعى سۈرگىن قىلمىسكەر
- 84 كەمەنى تاستاۋ
- 93 قورغانىس
- 104 جاۋ شەگىندى
- 112 ۴-كىشى بۆلۈم تەڭىزگە قايتا ورالۇ
- 112 قايتىق

120	كەمەگە شەۋ
130	جەكپە - جەك
140	بەسنشە بولم جەگسپەن وراۋ
140	جاۋ اپاننا كىرۋ
150	شىپاگەر ساپارلاي كەلدى
161	قازىنا جوق بولپ شىقتى
172	جەگسپەن وراۋ
179	« قازىنا ارالنا » (ئۆپ نۇسقاغا) تالداۋ

ئېبرىنشى ئېبولم جاسرىلغان قازىنا كارتاسى

قارت كاپىتان

انگلىيانىڭ تەڭىز جاعالاۋىندا قاراتاۋ اتتى ئېبر شاعىن پورت بار . پەنبا قوناقجايى وسى پورتتاى كەمە جايغا جاقىن جەردەگى ساي شىنە جايلاشقان .

كۈندەردىڭ بىرىندە وسى قوناقجايغا دەنەسى ەڭگەزەردەي ئېبر قارت تەڭىزشى كەلە قالدى . ونىڭ ۇستىنە كىگەنى كىرى بەس باتتام كوك ءتۈستى پالتو ، اپپاق قۇداي بەتىندە باداناداي تىرتىعى بار ، ئېبر قاراعاننان - اق تالايدى باستان وتكەرگەن قارت تەڭىزشى ەكەندىگى بەسەندەن بەلگىلى .

ول ەسىكتىڭ كوزىنە تۇرىپ الپ بوزىلت تارتقان كوز جانارىن اۋدارىپ - توڭكەرىپ ماڭايغا كوز سالپ قايتا - قايتا قاراي بەردى . ال اۋزىندا ئېبر سارىننان جازبايتىن تەڭىزشىلەر ءانىن ئىگىلداپ ايتىپ تۇر .

قوناقجايدىڭ قوجايىنى حوكنىس مىرزا قوناق كەلگەننى كۈرە سالپ جىلى جۈزبەن الدىنان قارسى الاشقىتى .

– قارسى الامىز ، قارسى الامىز ! مىرزا ، تاماق شىكەلى
كەلدىڭىزبە ، الدە قوناسىز با ؟ – قوجاينى قوناققا قالباراق
قاعىپ جاتىر .

– اراق ، اۋەلى ماعان اراق اكەل !
رۇمكەنى قوللىنا العان قارت تەڭىزشى شالقايا بەرىپ اراقتى
قاعىپ سالىدى ، ونان سولڭ كوزدەرىن بادىرايتىپ :
– ساۋداڭ قانداي ، جامان ەمەس شىعار ؟ – دەپ سۇرادى .
– ەندى ەپتەپ – سەپتەپ كۈنەلتىپ جاتىرمىز .
– بۇل جەر جامان ەمەس ەكەن ، قوجاينى ، – دەدى دە ول
سىرتقا قاراپ اربا يتەرىپ كەلگەن ادامعا :
– دوسىم ، مەنىڭ جۇگىمدى الىپ كەل ، – دەپ
داۋىستادى .

وسىدان سولڭ ول قالتاسىنان بىرنەشە التىن جارماق
شىعارىپ ، اۋەلى ارباكەشتىڭ اقشاسىن تولەدى ، قالعانىن
سورەگە لاقتىرىپ تاستاپ :

– ەي ، قوجاينى ، مىناۋ الدىن الا تولەنگەن قونالقى اقسى
بولسىن ، جەتپەي جاتسا مەنەن تاغى الارىڭ . ەسىڭدە بول-
سىن ، بۇدان بىلاي مەنى « كاپىتان » دەپ اتايسىڭ ، – دەدى .
سونىمەن ەوزىن كاپىتان دەپ اتاعان بۇل قارت تەڭىزشى
پەنبا قوناقتاينىدا تۇرىپ جاتتى .

قارت كاپىتان بۇيىعى مىنەزدى ، سوزگە سارالڭ كىسى
ەكەن ، ەلمەن وتە سىرەك بارىس – كەلىس جاسايدى . كۈندىز-

دەرى ول قاشان كورسەڭ مىستان جاسالغان ءدۇرىسىن الىپ
 كەمەجايغا بارىپ نەمەسە تاۋدىڭ باسنا شىعپ الىپ تەڭزىدە
 ءجۇرىپ جاتقان كەمەلەرگە ءدۇرىسىن سالىپ كەلىپ تۇرادى .
 ال كەشتەرى قوناقجايداعى ۇلكەن زالدا موينىن شىنە تىمىپ
 الىپ اراقتى قۇنىغا شەدى . باسقارلار وعان نىزگى نىيەتپەن
 امان - سالەم جاساسا ، ول ونداي ادامدارغا پىسقۇرىپ قاراپ تا
 قويمايدى ، كەي كەزدەرى ءتىپتى ۇقتى كوزىمەن اتا قارايدى .
 سونىمەن قوناقجايدا قونعان باسقا قوناقىلاردىڭ ءبارى ونىمەن
 سويلەسكىسى كەلمەيتىن بولدى .

دەسەدە ، ەگەر قوناقجايدا باسقا تەڭزىشلەر كەلىپ قونسا ،
 ول ولارغا دوڭىز ايبات كورسەتۋگە باتىلىدۇ ەتە المايدى ، كەي
 كەزدەرى اۋەلى مىسقى كورگەن تىشقان سىياقتى زالعا سىپ
 بەرىپ كىرىپ كەتەتىن .

اراققا ولگەندەيىن قۇنىمىپ العان بۇل قارت كاپىتان ماس
 بولغان كەزدەرى قاسىندا وزىنەن باسقا جان جوقىتاي سول الگى
 عاجايىپ تەڭزىشلەر ءانىن ايتاتىن ، ءوزى ايتقانمەن قويماي
 قاسىندا بىرگە وتىرعانداردى وزىمەن بىرگە بارىنشا جوعارى
 داۋىسىپەن ايتۋعا زورلايتىن ، ونىڭ ۇستىنە ەشكىمنىڭ كەتىپ
 قالۋىنا جول قويمايتىن .

كەي كەزدەرى ءان ايتىلىپ ورتالاپ قالغان شاقىتا ول كەنەت
 ۇستەلدى « تارس » ەتكىزىپ بار كۇشىمەن قويىپ قالاتىن دا ،
 ەلدى ءان ايتقاندى توقتاتىپ ، ءوزىنىڭ دارعا اسۋ جازاسى ،

تەڭىزدەگى داۋىل ، ادام جەيتىن قورقىنىشتى ادامدار سياقتى
اڭگىمەلەرىن ەستۈگە بۇيراتىن .

پەنبا قوناقجاينا قوناتىن قوناقئاردىڭ كۈبى ءبىر جەردە
جاتاتىن ، ولار تاماقتان كەيىن قوناقجايعا جىنالىپ بىرەر
رۇمكادان ءشىپ ، قاي - قايداعى اڭگىمەلەردى ايتىسۋدى
ۇناتاتىن . ءبىراق ، نەنى ايتسا ونى ايتسىن ، ايتاتىندارى باياعى
سول ءبالدىر - باتپاق ءنارسىز بىردەڭلەر بولاتىن . سوندىقتان
قوناقئاردىڭ ءبارى قارت كاپىتاننىڭ حاۋىپ - قاتەرگە تولى ،
ادام ەلىكتىرەرلىك تاۋەكەلشىل كەشىرمەلەرىن قىزىعا
تىڭدايتىن . كەيىر جاستار ارنايى ونى نىزدەپ كەلىپ اڭگىمە
ايتقىزاتىن .

قوناقجاى قوجايىنى ءوزىنىڭ ۇلى گىمگە :

- وسى كاپىتان ءبىراز بۇزىلعانداۋ ادام ، بايقايمىن ، ءبىر -
دىڭ قوناقجايعا ءتونىپ كەلە جاتقان ءبىر اپات بار سياقتى ، -
دەپ ەسكەرتەتىن .

ءبىر كۈنى قارت كاپىتان نە بارى 10 جاستاعى گىمىدى
وڭاشاعا شىعارىپ الىپ بىلاي دەدى :

- گىم ، سەن ۇساق - تۈيەككە جۇمسايتىن ءبىراز اقشا
تاپقىڭ كەلمە ، جوق پا ؟ ەگەر تاپقىڭ كەلسە مەن ءۇشىن ءبىر
اياعى جوق تەڭىزشىنى بايقاپ ءجۇر . وسىلاي ىستەسەڭ ساغان
اينا 4 پەنس بەرىپ تۇرامىن . ەسىڭدە بولسىن ، ونى بايقاعان
زامان ماعان دەرەۋ حابارلايسىڭ ، ۇقتىڭ با ؟

مىنە وسىدان باستاپ قوناقچايغا قوناق كەلسە بولدى
گىم ونىڭ اياعىنىڭ بىرەۋ نەمەسە ەكەۋ ەكەندىگىنە قارايتىن
بولدى .

گىمىنىڭ بۇل بسكە نازارى اۋعانى سونشالىق ، ءتپىتى
ۇيىقتاپ جاتىپ تۇسىندە سول الگى ءبىر اياعى جوق ادامدى
كورەتىن بولدى . ءبىراق ، سىڭار ايلاق تەڭىزشى وعان الگە
دەيىن كورىنبەي - اق كەلەدى . قارت كاپىتاننىڭ پەنبا
قوناقچايىنا جاتقاننا مىنەكى بىرنەشە ايدىڭ ءجۈزى بولدى ،
العاش كەلگەن كەزدە تاپسىرعان قونالقى اقسى الدە قاشان
بىتكەن .

قوجايىن حوكنىس وزىنشە بىرنەشە رەت ەرلىككە باسىپ
ونان قونالقى اقسىن سۇراماق بولدى ، ءبىراق ءار جولى وسىنى
ايتايىن دەپ وقتالدى بولدى ، ونىڭ اناۋ زاھارلى كوز جانارىن
كورگەندە قورىققانىنان ءسوزىن جۇتىپ قوياتىن . قوناقچايدا
مىنە وسىنداي ءبىر عاجايىپ قوناق جاتقاندىقتان سىرتتان
كەلگەن ادامدار بۇل قوناقچايغا جاتقىسى كەلمەدى . سونىمەن
ساۋدا كۇن ساناپ كوپە - كورنەۋ قۇلدىراۋعا اينالدى ، بۇعان
قاتتى الاڭداغان حوكنىس مىرزا اۋىرىپ جاتىپ قالدى .
سوندىقتان قوناقچايدىڭ بارلىق ۇلكەندى - كىشىلى سىستەرىن
حوكنىس بايىشە مەن گىمىنىڭ باسقارۋىنا تۇرا كەلدى .

ءبىر كۈنى اقشام شاعىندا ، جاقىن ماڭىداى لىۋگەر
شىپاگەر كەلىپ حوكنىس مىرزانىڭ ناۋقاسىن كوردى ، وعان

ھەم-دومىن جاساعان سولڭ ، قوناقتايدا كەشكى اسقا وتىردى ۋارى
قوناقتارمەن اڭگىمە دۈكەن قۇردى .

وسى كەزدە ۋېر بۇرىشتا شىلقا ماس بولپ وتىرعان قارت
كاپىتان تاغى سول الگى تەڭىزىشلەر ۋاننىن ايتىپ وتىرعان .
ونىڭ بارقىراغان داۋىسى بۈكىل زالدى جاڭغىرتسا دا ونىمەن
جۈمىسى بولغان جان بولمادى . كەنەت ول ورنىنان اتىپ
تۇرىپ ۇستەلدى بار پارمەنمەن قويىپ قالىپ ەدى ، بۈكىل زال
تىم -تىرىس بولا قالدى .

قوناقتارمەن اڭگىمە قىزىعنا باتىپ وتىرعان شىپاگەر
كاپىتانغا تىجىرىنا قاراپ قويدى دا ، جاڭاغى اڭگىمەنىڭ قى-
زىعنا قايتا ۋتۈسىپ كەتتى .

- اعا شونەڭنىڭ ەرەجەسىن بۇلدىرۋگە بارغان ەكەن
باتىلى !- قارت كاپىتان اقىرى اشۋعا باستى . ونىڭ قانتالاعان
كوزدەرى ادرايىپ ۇستەلدى تاغى دا قۇتىرىنا قويىپ-قويىپ
قالدى دا ، - جاپ اۋزىڭدى ، سەن دوڭىز ، - دەپ ياناتتادى .
- كىمدى ايتىپ تۇرسىڭ ؟ - دەپ سۇرادى شىپاگەر باسنى
كوتەرىپ .

- ارىنە سەنى ايتىپ تۇرمىن !

- تۇس ، ساعان اراقتى از بشۋگە ۋناسىحات بەرمەن ،
ايتپەسە جاڭاغى ۋانڭدى ايتۋعا زار بولپ قالاسىڭ ، - دەدى
شىپاگەر ۋوڭىن بۇزباستان .

قارت كاپىتان تەرىسىنە سىماي اشۋلاندى ، ۋوڭى بىردە